

Omówienie sesji roboczej poświęconej własności intelektualnej, patentom, etyce i biohazardowi w biotechnologii (WIPEB), Poznań 19.05.1992

19 maja 1992 r. odbyła się w Poznaniu sesja robocza pod patronatem Komitetu Bioteknologii przy Prezydium PAN, zorganizowana przez Ośrodek Informacji Naukowej PAN i Redakcję pisma „Biotechnologia – Przegląd Informacyjny”, poświęcona własności intelektualnej, patentom, etyce i biohazardowi w biotechnologii. Przyjęto roboczą, skrótową, nazwę *WIPEB*. Tematyce tej obecnie poświęca się na świecie bardzo wiele uwagi, prowadzone są intensywne badania. W naszym kraju istnieje pilna konieczność podjęcia prac w tym zakresie ponieważ, niestety, znajomość wymienionych zagadnień w środowisku naukowym, przemysłowym i w społeczeństwie jest niewielka. Dlatego powstała koncepcja zorganizowania roboczego spotkania, podczas którego uczestnicy mieliby możliwość wymiany poglądów i podjęcia planów wspólnych działań na szerszym forum.

Przygotowania do tej sesji rozpoczęto jesienią ubiegłego roku. Do osób potencjalnie zainteresowanych tą tematyką rozesłano listy z zaproszeniem do współpracy. Uzyskano obszernie, pisemne odpowiedzi od 20 osób, głównie naukowców, ale także od praktyków, np. od Prezesa Urzędu Patentowego i Konserwatora Przyrody. Osoby te w obszernych listach referowały swój punkt widzenia odnośnie do tych zagadnień i przedstawiały już wypracowane stanowiska dotyczące sposobów rozwiązania, czy też spowodowania postępu prac, a także wyraziły chęć dalszej współpracy lub wskazywały innych naukowców, zainteresowanych tymi sprawami. W wypowiedziach powtarzały się opinie, że kwestie własności intelektualnej, patentów, etyki i biohazardu w biotechnologii nie są powszechnie znane i konieczne jest jak najszybsze – ale również bardzo rozważne – wprowadzenie uregulowań prawnych. Zwracano uwagę na brak przepisów odnośnie do ochrony patentowej mikroorganizmów i wynikające z tego faktu konsekwencje. Respondenci szeroko poruszali kwestie przepisów bezpieczeństwa w pracy z drobnoustrojami. Wskazywano także na konieczność utworzenia w Polsce kolekcji czystych kultur oraz postulowano przystąpienie Polski do Układu Budapesztańskiego. Dominował pogląd, aby prawodawstwo polskie dotyczące ochrony własności intelektualnej i patentów nie było opracowane jako „kopia” prawodawstwa zachodniego, ale aby było dostosowane do naszych warunków, jednakże w pełnej zgodności formalnej z ustaleniami międzynarodowymi. Istotne były także głosy dotyczące ochrony przyrody. Sesja w Poznaniu stanowiła rozwinięcie i poszerzenie dyskusji podjętej listownie. Wzięły w niej udział osoby zajmujące się w swojej pracy problematyką związaną z biotechnologią, ochroną patentową, kolekcją kultur przemysłowych, inżynierią genetyczną, ochroną przyrody, reprezentujące ośrodki badawcze z Łodzi, Warszawy, Krakowa i Poznania.

Tak jak wspomniano zwrócono uwagę na nieznaną poruszanych zagadnień w społeczeństwie. Szczególnie dotyczy to prawa patentowego oraz przepisów bezpieczeństwa pracy w odniesieniu do pracowników, jak również do osób postronnych i środowiska. Występują też rozbieżności pomiędzy stanowiskiem środowiska naukowego i przemysłowego w sprawach prawa patentowego. Na ankietę przygotowaną przez Urząd Patentowy odpowiedziała niewielka liczba instytutów naukowych i firm przemysłowych. Uczestnicy sesji

zujące przy zakładaniu kolekcji czystych kultur i trudności, jakie stąd wynikają w krajowych warunkach.

Zaproponowano, aby rozpocząć działania od szerokiej akcji popularyzacyjnej zarówno dla środowiska naukowego jak i przemysłowego, a także w społeczeństwie, na temat prawa patentowego, biohazardu i etyki w biotechnologii; o powstających potencjalnych korzyściach i zagrożeniach. Podkreślono także szczególną rolę, jaką mogą i powinny spełniać środki masowego przekazu, tj. prasa, radio i telewizja.

Zwrócono uwagę na znaczenie działań zmierzających do przystąpienia Polski do Układu Budapesztańskiego oraz Europejskiej Organizacji Patentowej. Według uczestników, istotne jest, aby wprowadzone zostały uregulowania prawne dotyczące patentowania wynalazków biotechnologicznych. Szeroko omówiono ogólne zasady dotyczące uzyskania patentu, ze szczególnym uwzględnieniem przepisów odnośnie do inżynierii genetycznej i wynalazków opartych na wykorzystaniu drobnoustrojów zdeponowanych w kolekcjach kultur. Uznano je za niewystarczające i często hamujące dalsze badania. Postulowano także konieczność opracowania przepisów bezpieczeństwa w pracy z drobnoustrojami. Powinny one ochraniać nie tylko naukowców pracujących w laboratoriach, ale również osoby postronne oraz stanowić wystarczające zabezpieczenie dla środowiska. Poruszono też kwestie ochrony przyrody i patentowania wynalazków z nią związanych. Zwrócono uwagę na możliwość objęcia ochroną patentową, np. nowych rozwiązań zastosowanych przy konstrukcji oczyszczalni ścieków. Patentowanie tego typu wynalazków należy w Polsce do rzadkości ze względu na brak informacji o takiej możliwości.

Na zakończenie spotkania podsumowano wypowiedzi i przyjęto wnioski. O patronat nad dalszymi pracami w dziedzinie własności intelektualnej, patentów, etyki i biohazardu w biotechnologii poproszono Urząd Patentowy i Komitet Biotechnologii przy Prezydium PAN. Prezes Urzędu Patentowego, dr hab. Wiesław Kotarba, oraz Przewodniczący Komitetu Biotechnologii, prof. Wojciech Stec, obiecali pomoc i współpracę w realizacji prac związanych z omawianymi zagadnieniami. Zaproponowano zorganizowanie konferencji naukowej także z udziałem ekspertów zagranicznych, jesienią przyszłego roku (wstępnie ustalony termin: 11–13 października 1993 r.). Natomiast zabezpieczenie finansowe planowanych prac, uczestnicy sesji chcą uzyskać poprzez grant Komitetu Badań Naukowych.

Uczestnicy posiedzenia proszą wszystkich zainteresowanych pracami dotyczącymi problematyki objętej hasłem *WIPEB* o kontakt z Redakcją pisma „Biotechnologia”, na ręce redaktora naczelnego.

opracowała: Beata Pianowska